

Otok Vis (gr. *Issa*) smješten u približnom središtu Jadrana, uronjen u modru pučinu Jadrana, oduvijek je bio nezaobilazna točka jadranske navigacije. Mjesto je to koje se tijekom plovidbe nastojalo doseći kako bi se sklonilo od hirovitih jadranskih ćudi koje na ovoj pučini stvara iznimno jako i opasno more. Drevni pomorci dobro su ga poznavali. Podatke o Visu crpili su iz prastarih peljara još iz 4. st. pr. Kr. i svoje plovidbe Jadranom prilagođavali su blizini Visa i njegovih sigurnih zaljeva i uvala. Na takvom Visu s početkom 4. st. pr. Kr. osniva se najstarije urbano središte u današnjoj Hrvatskoj, *Issa* – današnji Vis. Luka tog drevnog grada bila je mjesto u kojem su antički moreplovci tražili sigurnost, mjesto gdje su se oporavljali od morskih strahota, popravljali brodove i nadopunjavali zalihe hranom i vodom prije daljnje plovidbe.

No nije Vis samo mjesto poznato po svojoj sigurnosti na Jadranskoj pučini, već je ono poznato i po svojem vinogradarstvu. Vis je sinonim za vinogradarstvo u punom smislu te riječi, još od dalekih antičkih vremena. Prvi poznati zapis o viškom vinogradarstvu i kvaliteti viškog vina donosi nam Agatarhid (*Agatharchides*), grčki naučitelj, geograf i povjesničar rođen u 2. st. pr. Kr. u gradu Knidu u Maloj Aziji. Agatarhid je bio iznimna ličnost svog vremena. Živio je u Knidu kasnije u Aleksandriji gdje je vodio znamenitu aleksandrijsku knjižnicu. Taj iznimni učenjak, Agatarhid Knidčanin, jednom prilikom je izjavio, a to saznajemo preko pisanja Ateneja (*Athenaios*) iz Naukratide u Egiptu, koji u svom djelu *Deipnosophistai* (Gozba učenjaka), kako je:

„Agatarhid kaže da je vino iz Isse, otoka na Jadranskom moru, u usporedbi s drugima bolje“.

Ove riječi nam svjedoče nekoliko stvari. Prvo, spomenuto je koliko je Agatarhid bio važna ličnost pri tome na veoma važnoj funkciji. Takvoj osobi zasigurno nisu bile nepoznate različite svjetske delicije i vinske kapljice, piće bogova. Kad takva osoba kaže za isejsko (viško) vino da je najbolje (ili među najboljima) na svijetu, onda mu se treba vjerovati. Teško je naći bolju osobu za procjenu kvalitete tadašnjih vina. Podatak da je isejsko (viško) vino najbolje, današnjeg Višanina ispunja iznimnim ponosom, Posebno kada je i danas veliki broj Višana ostao vjeran tisućljetnoj tradiciji vinogradarstva. Otok je to koji i danas daje ponabolja europska, dakle i svjetska vina. Drugo, helenistička Aleksandrija mjesto je gdje se susreću znanstvenici, trgovci i putnici iz cijelog svijeta. Neki među tim posjetiteljima bili su i isejski trgovci koji su plodove viških vinograda, pretvorene u božansko vino, dopremili u taj kozmopolitski grad, a zatim je kvaliteta tog vina došla i nepaca aleksandrijske elite. Zahvaljujući tim drevnim Višanima čiji je hrabri podvig plovidbe od Visa do daleke

Aleksandrije, rezultirao da nam je do današnjih dana Agatarhid ostavio riječi o kvaliteti viških vina. Njegove riječi su lijepa potvrda o Višanima kao izvrsnim vinogradarima, ali i izvrsnim podrumarima, znanju i vještini koju je i u današnjem svijetu teško doseći. Drevni Višani su to, izvjesno je, dobro znali.

Koliko je Isejcima bilo važno vinogradarstvo i vinarstvo kao gospodarske grane pokazuje i to što su na svoj novac kovali prikaze grožđa i kantara (posude za vino). Ovaj podatak nam govori koliko im je vinogradarstvo bilo važno u ekonomiji, sasvim sigurno jedna od najvažnijih gospodarskih grana.

Da Agatarhid nije jedini koji nam nosi glase iz drevnog antičkog svijeta, svjedoči i jedan natpis na kamenoj ari (žrtveniku) pronađenoj u viškom Velom Zlopoju. U tom plodnom polju, poput drugih na Visu, pronađen je natpis koji kaže:

Iovi optimo maximo sacrum. Caius Valius Festus conditor vineae huius loci qui nunc Valianus a Festo dicitur, aeternumque tenet per saecula nomen. Voto suscepto aram adamplavit et tauro immolando dedicavit. ("Jupiteru najboljem, najvećem posvećeno. Gaj Valije Fest **posadio je vinograd na ovome mjestu** koje će se odsada pa zauvijek kroz stoljeća zvati Valijan po Festu. Ispunivši zavjet načinio je žrtvenik i posvetio ga žrtvujući bika").

Natpis je iznimno važan i donosi čitav niz podataka. Znamo ime rimskog posjednika iz 1. st. pr. Kr. koji je kao ljubitelja vinogradarstva zasadio prvu višku i uopće jadransku plantažu vinove loze i našao za shodno da trajno i svečano obilježi tu sadnju. Nadalje taj čin sadnje svečano je završio predavši bika na žrtveniku bogu Jupiteru. Treba istaknuti da je bik najveća žrtva koju je osoba mogla prinijeti, u ovom slučaju vrhovnom rimskom božanstvu.

Vidimo dakle da je Vis otok koji se spominje po najboljem svjetskom vinu već u 2. st. pr. Kr., ali i otok na kojem se sadi prva plantaža vinove loze na čitavom Jadranu i šire. Gaj Galije Fest (*Gaius Valius Festus*), rimski posjednik čitavo polje po sebi nazvao Valij (Valijan), očito iznimno ponosan na svoj čin. Rimljani kao vrsni trgovci ne bi sadili takve nasade da nisu znali da će im kvalitetne više sorte vinove loze donijeti kvalitetno vino, a samim time i dobru zaradu.

Niti ovdje se ne staje kada se govori o kvaliteti viških (isejskih) vina. Još jedan natpis spominje kako je italska obitelj Poncije (*Pontius*) doselila na Vis gdje su Marko i Lucije Poncije i trgovali viškim vinom u 1. st. pr. Kr. Ti trgovci u zahvalu za dobru trgovinu podigli spomenik bogu Merkuru, bogu trgovine. Amfore u kojima su prevozili vino često su označavali svojim

pečatima. Jedan od njihovih brodova potonuo je sa teretom vina pohranjenim u amforama, njih preko 600, u blizini obale Visa.

Arheološka istraživanja pokazuju jako veliku količinu keramičkih nalaza koji su bili dijelom amfora i dolija a koje su služile za skladištenje i prijevoz vina. Takve posude potječu od 4. st. pr. Kr.

Mogli bismo još dugo spominjati kvalitetu viškog vina, kroz mnoge srednjovjekovne dokumente praktično do današnjih dana. Poseban procvat viškog vinogradarstva dogodio se u drugoj polovici 19. st. kada je viško vino služeno na mnogim europskim dvorovima.

Može se zaključiti da ako se ijedan jadranski otok može smatrati sinonimom vinogradarstva i vinarstva, onda je to upravo Vis.

Mr. sc. Boris Čargo